

תקופת שלטונם של יונתן ושמעון

בשיעור זה נערוך חזרה קצרה על תקופת שלטונו של יהודה ונלמד על תקופת שלטונם של אחיו, יונתן ושמעון.

פתיחה: נחלק לתלמידים את הדף על בני מתתיהו (ראו להלן בתחתית הקובץ) ונמלא ביחד איתם את העמודה הראשונה העוסקת ביהודה המכבי.

לאחר מכן, נדון עם התלמידים באמירתו של יהודה בקרב באלעשה (המובאת בסוף העמודה) שמשמעותה: נסיגה תתפרש כפחדנות ועלולה אף להביא לחילול שם שמיים. ועל כן, היה יהודה מוכן למסור את נפשו ובלבד שלא יקרה כן.

פעילות א:

לאחר מכן ימלאו התלמידים את העמודה העוסקת ביונתן. כדוגמה לכישרון מדיני, נראה לתלמידים את שתי "התכתבויות הוואטסאפ" (מצורפות להלן) המבוססות על פניותיהם של דמטריוס ואלכסנדר באלאס (שהתחרו ביניהם על כס השלטון הסלווקי ורצו לחזק את מעמדם) אל יונתן, בבקשה לתמיכה ולכריתת ברית. פניות אלו מעידות כמובן על מעמדו של יונתן כשליט יהודה ועל הכבוד שרכשו לו, אולם טמנו בחובן סיכון: אם יבטיח יונתן את נאמנותו למועמד שבסופו של דבר יעלה לכס השלטון, הרי שירוויח מכך, אולם אם לא, הרי שהשליט החדש יפגע בו ובתושבי יהודה.

ניתן לשאול את התלמידים - במי יבחר יונתן לדעתכם? כיצד יידע מי אכן יבחר?

יונתן מחליט לתמוך באלכסנדר באלאס ואכן, צדק בבחירתו. אלכסנדר באלאס עלה לשלטון והעניק ליונתן משרות רמות בתמורה לתמיכתו. הדבר מלמד על כישוריו של יונתן בתחום המדיני - היכולת לטוות קשרים עם האנשים הנכונים..

לאחר מכן, נמלא עם התלמידים את העמודה העוסקת בשמעון. השאלה האחרונה בעמודה זו, עוסקת בתשובתו של שמעון לאנטיוכוס השביעי, לאחר שהלה דרש ממנו להחזיר שטחים שכבש. נצפה בקליפ בקישור:

<https://drive.google.com/file/d/1gru5IQJ6MIE11mMs83Y3WILQOFyKd8VL/view?usp=sharing>

ונדון עם התלמידים על משמעותה של אמירה זו ועל מה ניתן ללמוד מאישיותו של שמעון לאור דברים אלו. (אגב, אמירה זו מופיעה בשלטי הכניסה לשובים בשומרון ובספרו של בנימין נתניהו "מקום תחת השמש").

לאחר מכן נמלא עם התלמידים את העמודה העוסקת באלעזר.

סיים: נסיים את השיעור בדברי סיכום: בניו של מתתיהו אכן קיימו את צוואתו והמשיכו ללחום על עצמאותם. הם שמרו את חוקי התורה והקפידו על קיום המצוות. לאחר הרצחו של שמעון (בידי חתנו - בעלה של בתו, ששיתף פעולה עם תלמי, השליט הסלווקי) עלה לשלטון יוחנן הורקנוס בנו. על פי שמו הנוסף, ניתן להבין כי בתקופת שלטונו חל שינוי תרבותי באופיו של בית המלוכה החשמונאי.

למידה מרחוק:

נשלח לתלמידים את הקובץ המצורף (שנשלח אליכם בנפרד) ונבקש מהם למלא אותו. **מומלץ מאוד** לקיים מפגש "זום" קצר עם התלמידים, על מנת למלא ביחד את העמודה העוסקת ביהודה, ומפגש "זום" קצר לאחר שהתלמידים סיימו למלא את כל הדף, על מנת לדון בממצאים ולסכם נושא זה.

מתתיהו הכהן

יוחנן

אלעזר

נקבר תחת _____
 כאשר נסה _____
 את _____
 (אנטיוכוס החמישי).

שמעון

השלימו על פי עמ' 82 - 84 בספר:
 • תפס את מושכות ההנהגה לאחר הירצחו של _____
 • כבש את ה _____ בשנת _____ יום _____
 זה הפך ל _____ בתקופת החשמונאים.
 התבוננו במפה בעמוד 81:
 איזו עיר במישור החוף כבש שמעון?
 מהם, לדעתכם, היתרונות בכיבושה?

קראו את המידע בעמוד 83:
 • כבש את _____ ובנה בה _____
 • אושרו לו התפקידים: _____
 ו _____, שהובטחו גם לבניו אחריו.

• מה ניתן ללמוד על אישיותו של שמעון על פי תשובתו לאנטיוכוס?

יונתן

השלימו על פי עמוד 82 בספר:
 • תפס את מושכות ההנהגה לאחר מותו של _____
 • כרת בריתות עם _____ ועם _____
 • ביטא נאמנות ל _____ ואף הצטרף ל _____
 ביחד עם הצבא ה _____ בתמורה לכך:
 א. הורחבו שטחי שלטונו (כלומר, ניתנו לו עוד שטחים - תוכלו לראות במפה בעמוד 81)
 ב. זכה לכינוי _____
 ג. קבל אישור למינויו ל _____

אם על יהודה ניתן לומר שהיה טקטיקן מעולה (כלומר, בקיא בתכסיסי מלחמה) על יונתן ניתן לומר שניחן בכישרון מדיני, כלומר:

בסופו של דבר, נרצח יונתן על ידי טריפון-שליט רב השפעה, שראה ביונתן איום על שלטונו. טריפון פעל בעורמה: הוא הזמין את יונתן למפגש של שלום, כביכול, ואז ניצל את אמונו של יונתן ורצח אותו.

יהודה

השלימו על פי עמוד 79 בספר ועל פי מה שלמדתם בשיעור הקודם:

• נתמנה ל _____ לאחר מותו של _____
 • ניצח את היוונים במספר קרבות, ביניהם הקרב המרכזי ב _____
 • פעל לטיהור המקדש: נתן את המזבח המחולל ובנה מזבח חדש.
 • כמו כן, הדליק _____ בשבעה _____ שהיו תחליף ל _____
 שנגזלה. השמן לנרות נמצא בתוך _____ שלא חולל על ידי היוונים.
 • קבע את שמונת ימי החנוכה כחג לדורות לזכר _____ ולזכר _____
 • המשיך במרד על מנת _____
 צעד שהגדיר את המרד כמרד _____ ולא רק _____
 • כרת ברית עם _____
 • השלימו על פי עמוד 82: נהרג בקרב ב _____ (ליד רמאללה של ימינו) בשנת _____

במהלך הקרב, הציעו לו לוחמיו שייסוג, בין היתר, משום שהכוח היווני מנה פי עשרה (!), אולם יהודה סירב באמרו: "חלילה לי מעשות את הדבר הזה - לנוס מהם". (מקבים, ט, ט)
 ממה חשש יהודה? ומה מעיד הדבר על אישיותו?

מתתיהו הכהן

יוחנן

אלעזר

נקבר תחת פיל כאשר נסה להרוג את המלך. (אנטיוכוס החמישי).

שמעון

השלימו על פי עמ' 82 - 84 בספר:
• תפס את מושכות ההנהגה לאחר הירצחו של יונתן.
• כבש את חקרה בשנת "ט (141 לפני הספירה) יום זה הפך ל ליום חג בתקופת החשמונאים.
התבוננו במפה בעמוד 81:
איזו עיר במישור החוף כבש שמעון? יפו.
מהם, לדעתכם, היתרונות בכיבושה?
כך יש ליהודה מוצא לים ואפשרות להמשיך בכיבוש מישור החוף.
קראו את המידע בעמוד 83:
• כבש את גדר ובנה בה ארמון.
• אושר לו התפקידים: מנהיג, מצביא ו כהן גדול, שהובטחו גם לבניו אחריו.
• מה ניתן ללמוד על אישיותו של שמעון על פי תשובתו לאנטיוכוס? שמעון אינו נרתע מאוימים. הוא בטוח בצדקת דרכו ואינו מהסס לומר אמת זו גם לשליט חזק כאנטיוכוס.

יונתן

השלימו על פי עמוד 82 בספר:
• תפס את מושכות ההנהגה לאחר מותו של יהודה אחיו.
• כרת בריתות עם רומא וספרטה ועם * כרת בריתות עם רומא וספרטה ועם אישים בממלכה הסלווקית (יוונית) עצמה.
• ביטא נאמנות ל שליט ואף הצטרף למסע כיבושים ביחד עם הצבא ה סלווקי.
בתמורה לכך:
א. הורחבו שטחי שלטונו (כלומר, ניתנו לו עוד שטחים - תוכלו לראות במפה בעמוד 81)
ב. זכה לכינוי "מלך רע".
ג. קבל אישור למינויו ל כהן גדול.
אם על יהודה ניתן לומר שהיה טקטיקן מעולה (כלומר, בקיא בתכסיסי מלחמה) על יונתן ניתן לומר שניחן בכישרון מדיני, כלומר: ידע עם מי וכיצד לטוות קשרים ולמי להיבטע נאמנות.
בסופו של דבר, נרצח יונתן על ידי טריפון-שליט רב השפעה, שראה ביונתן איום על שלטונו. טריפון פעל בעורמה: הוא הזמין את יונתן למפגש של שלום, כביכול, ואז ניצל את אמונו של יונתן ורצח אותו.

יהודה

השלימו על פי עמוד 79 בספר ועל פי מה שלמדתם בשיעור הקודם:
• נתמנה ל מנהיג המרד לאחר מותו של מתתיהו
• ניצח את היוונים במספר קרבות, ביניהם הקרב המרכזי ב אמאוס.
• פעל לטיהור המקדש: נתן את המזבח המחולל ובנה מזבח חדש.
• כמו כן, הדליק נרות בשבעה קנים מברזל שהיו תחליף ללמנונה שנגזלה. השמן לנרות נמצא בתוך פך שמן טהור שלא חולל על ידי היוונים.
• קבע את שמונת ימי החנוכה כחג לדורות לזכר הניצחון בקרבות ולזכר מציאת פך השמן הטהור.
• המשיך במרד על מנת עצמאות מלאה, צעד שהגדיר את המרד כמרד לאומי ולא רק דתי.
• כרת ברית עם הרומאים.
• השלימו על פי עמוד 82: נהרג בקרב באלעשה (ליד רמאללה של ימינו) בשנת ג'תר (160 לפני הספירה).
במהלך הקרב, הציעו לו לוחמיו שייסוג, בין היתר, משום שהכוח היווני מנה פי עשרה(!), אולם יהודה סירב באמר: "חלילה לי מעשות את הדבר הזה - לנוס מהם". (מקבים, ט, ט)
ממה חשש יהודה? ומה מעיד הדבר על אישיותו? יהודה חשש שניסוגה תתפרש ככפחדנות וכחולשה ועלולה אף להביא לחילול שם שמיים. ועל כן, היה יהודה מוכן למסור את נפשו ובלבד שלא יקרה כן.
הדבר מעיד על מסירות נפש עצומה למען עם ישראל ואלוקי ישראל.

